

LO GRINHON

LA GAZETA DAU VIVARÈS D'EN
NAUT

N° 53 ESTIU de 2005

SOMARI

- 1 Tot se pèrd
- 2 Max Roqueta es mòrt
Legir e escotar
- 3 Un mariatge au
Paradis
- 4 La caja aus Augèus
Mots croisats
- 5 Brisadons a las
Airèlas
- 6 En funant au plan

LO GRINHON es la gazeta
de l'associacion occitana
PARLAREM EN VIVARÈS
de vès Anonai. Es mandat a
tos los aderents.

Per lo receure, mandar 8 € a :

LO GRINHON
Le Petit Avanon
07370 OZON

Faire lo chec a l'òrdre de
PARLAREM EN VIVARÈS.
Las adesions partan dau n° de
Prima e s'achaban daube lo
n° d'Ivèrn...

TOT SE PÈRD

Quand anètz receure aquesto Grinhon d'estiu, s'achabará, ielo, l'estiu. Un estiu que nos a fait conèisser de temps ben chanins: la canicula e de temps mai fresc, lo seche e la grela... Avèm mai agut dreit aus criquets, de sautaraus que minjan tot dins los jardins, coma en Africa. Qunta sason ! Quau nos a gastat lo temps ? Beu Senher, ma paura, tot se pèrd !

Quocòm que se vai pèdre daquestan, qu'es la Jornaa Occitana d'octòbre. L'equipa èra un pauc guechiá, auriá pas estaa complèta per la data arrestaa. Quò serà doncas per l'an que ven. Mas, en plaça, se deuriá faire una velhaa Parlarem per nos retrovar pasmens dins l'ivèrn.

Dins questo numerò, trovaretz encara l'ocasion de legir nòstra bela lenga mesme si las istoiras son, de còps, bien coneissuás. Lo Grinhon es mai anat chercher de textes dins de vielhs numeròs per quelos que los aurián eissublats o per los abonats plus joines.

Per quelos qu'aman pas que las veiaas se pèrdan, pòian participar a la manifestacion :

Anèm ! Per la lenga occitana ! Òc !

lo 22 d'octòbre de 2005 a Carcassona, per demandar mai de presença de nòstra lenga dins los mediàs, la creacion, l'ensenhament e la viá publica. Amai quò serà la fèsta daube de gropes de musica, lo vèspre. Un carri deuriá partir de Droma (Pòrtas e Montelimar), se fau faire marcar davant lo 15 d'octòbre. Trovarètz quí dessos (p. 2) de contactes per vos rensenhar.

Anètz, veiètz ben que tot se pèrd pas !

Max Roqueta es mòrt

Era naissut en 1908. Entamenèt son òvra, tota en occitan, davant la 2da guèrra mondiala. Fuguèt un daus fondators de l'Institut d'Estudis Occitans en 1945. Poièm conselhar a quelos que coneissan pas sos liures de legir "Vert Paradis" (CRDP Montpellier) en occitan o en francés (Vert Paradis, chez Le Chemin vert, éditeur).

Lo darrèt tòme d'aquela òvra, Lo Corbatàs Roge, es sortit a las Edicions Traubaire. Ne'n tirèm aqueste tròç, en omenatge. Parla dau trabalh d'òmes paures qu'an bastit un vilatjon dins un país paure, pèiros, " un país de calhassa e de frigola":

"...An daissat un paísatge grèu de belesa a vos levar l'alèn, e de tristum que vos arrapa au ventre. Plen encara de sa solesa. De sa solesa a eles. De son coratge. De son vam. De son rire. Dau trabalh de sas mans. A l'òbra de natura an fach un apondon a son auçada : i an mes de l'òme e de la beutat." (Bernagas in Lo Corbatàs Roge, Traubaire edicion)

Aquí tot l'òme e l'escrivan, en quauques mots ditz çò que se pòt sentir davant aquelos paísatges bèus per çò que d'òmes l'an transformat de lhurs mans : "... i an mes de l'òme..."

Vocabulari: grèu (grave), belesa = beutat, solesa = solitud, eles = ielos (eux), apondon (ajout), auçada = nautor.

Anèm per la lenga occitana !

Manifestacion a Carcassona

Site : www.manifestarperloccitan.com

Per lo carri de Droma :

Daufinat-Provença, Tèrra d'òc
Maison de la Vie Associative,
26200 MONTELMAR

Tèl 04 75 53 70 12 / 04 75 53 63 03
ieo-26@club-internet.fr

LEGIR E ESCOTAR

(o lo contrari !)

Un liure d'un centenat de pajas e un CD de mai d'una ora.

Contes d'auèi e de doman

Contes d'aujourd'hui et de demain

"Une langue qui survit dans son oralité, pour le plaisir qu'elle nous fait dans la bouche et dans l'oreille, une langue qui depuis sa naissance reste une langue de création, ne peut qu'être une langue de conteurs."

Novelum nous propose dix de ces conteurs, d'ici et d'aujourd'hui : Daniel L'Homond, Francis Gervaise, Jean Bonnefon, Joan-Pau Verdier, Esteve Ros, Monica Burg, Patrick Salinié, Micheu Chapduelh, Daniel Chava-roche, Joan-Claudi Jarry.

Entre rêve historique, coup de poing sur la table et vécu ou tradition détournée, vous trouverez une modernité enracinée, un réalisme social ironique dans ces histoires de "Drac", de meneur de tempête, de diable de carnaval, de sorcière communale...

E mai que tot, trovarètz la lenga. La lenga viventa que s'auvis en Perigòrd.

Et surtout, vous entendrez la langue vivante qu'on entend en Périgord.

Lisez et écoutez (ou le contraire) ce disque-livre édité par Novelum, section périgourdine de L'Institut d'Estudis Occitans.

Livre d'une centaine de pages, contenant les textes des contes et leur traduction en français, et CD (durée : 66 min) à commander à

NOVELUM

13, place Charles de Gaulle
24600 RIBERAC

o per corrièl : novelum.ieo24@online.fr

Pretz : 15 € + 2 € (pòrt)

UN MARIATGE AU PARADIS

Un vèspre, lo Bon Dieu chabava de sopar, preniá son cafè ont aiá fotut una bona gota de vielh genhe, quand quauqu'un picha a la pòrta.

- Bon Dieu, qu'es lo solelh que vos demanda, diguèt Sent Pièrre.

- Fai lo rintrar, lo bogre prendrà ben una tassa.

E lo solelh rintrèt.

- Paire Eternele, vos veniàu demandar vòstre consentament per çò que me vodriàu mariar.

- Mes, li penses pas, siás tròp vielh per te mariar. Daube tot lo temps que vires 'lamont. Siás pas bien coma siás ?

- A ! que volètz-vos ! Fau far una fin. Me trovo totjorn solet. E bien sur, mesme que me màrie, serai totjorn solelh.

Lo Paire Eternele se fotèt a rire.

-Farçor, vai, te fai totjorn de calam-bors. Si te vòles mariar, te pòio pas empa-char, mes si crèies qu'aqu'es comòde per te trovar una femna.

- Ò ! Paire Eternele, n'avètz pas besuenh de chercher. Siàu amorós. Vodriàu esposar la luna.

- Mes, siás fol. Chaud coma siás, freida coma l'es. Quò pòt pas marchar. Fariètz mauvès menatge, te diso que te'n repentirès.

- Ò ! que vòletz siàu butar ? Z'es mettat dins mon idèia. E puèi, siàu amorós, Paire Eternele !

- Enfin, si vòles, mària-te. Mes si quò marcha pas, te vendrès pas plànher.

Finalament, se marièran. Se faguèt de gròssas nòças. Las estoelas te fotèran una mestra farandòla sus lo chamin de Sent Ja-que. Mèsme que n'i aguèt una que te prenguèt un sacre plumet, savetz, n'òm la vei, de temps en temps : qu'es la comèta.

E puèi, chascun se'n anèt a sos affaires e l'òm ne'n parlèt plus.

Veiquià que, darreirament, Sent Pièrre ven encara pichar a la pòrta.

- Paire Eternele, qu'es lo solelh que vos demanda.

- A ! d'aquelo bogre, totjorn me deran-

ja. Que vòl encara, fai-lo venir ?

Lo solelh intrèt, tot vergonhós, se gratava l'aurelha, virava sa boneta entre sos dets. Saviá pas qu'una contenença prendre.

- A ! Paire Eternele, aquò m'es bien a cur. M'aiètz bien prevengut mes siàu forçat de vos dire una veiaa... Vòlo divorçar.

- A ! mon garçon, l'òm divòrça pas au paradís. Qu'es bon sus la tèrra, que los governaments zò permetan, mes aici, fau pas parlar d'aquò.

- E ben ! Paire Eternele, si pòio pas divorçar, vodriàu faire separacion.

- Bon, dins quello cas, qu'es diferent. Per far separacion, fau una raison, e una bona raison. Veièm ? Qué li repròches, a la luna ? Es benlèu avara, pas pròpra ? Te nur-rís mau ?

- Non, per quò n'i a ren a dire. Avèm un bon ordinèrre. Vivèm coma davant.

- Es tròp despensiera, doncas ? A pas d'òrdre ?

- Ò, si ! pòio pas me plànher, tot es bien redreïçat a la maison.

- Benlèu t'amassa misèra quand as begut un còp de tròp, coma fas de temps en temps. Ò ! zò savo !

- Ò ! Ditz ren per quò. Mes, ièla, bèu de fes mai, savetz, quand fai la ròula, qu'es tota machiraa.

- Alòrs, si fasetz bon menatge, perquè vos separiatz ?

- Ai vergonha de zò contar, Paire Eternele. Mes ò vos vau bien explicar. E me diretz si qu'es possible de temporir aube una femna coma quò. Si tust que me cojo, se leva. Si tust que me levo se coja. Chanja de quartièr totas las setmanas. N'i a pas moien de nos rencontrar. E, daube quò, Paire Eternele, ... es plena tots los mes !

Contat per **Gaston Poenard**
d'après un texte de Toïnon de Vès Ardois
(M. De Missoltz de Roiffieux) tirat de *La Gazette d'Annonay*.

(Vocabulari paja 6)

LA CAJA AUS AUGÈUS

Vau vos contar una veiaa que m'es arrivaa quand èro petiòtona. Totjorn aviàu envèia d'aver una caja daube d'augèus.

Un còp, anèro furatar dins lo plan de ma grand-maire. Que veguèro, aquí, que pendolava a un trau ? una caja. La voliàu ! Faguèro la viá a ma grand-maire e a mon paire joca que me la bailèssan. Emportèro la caja a la maison.

Èra un brison esbolhaa d'un latz. Mon paire la petacèt e mi, la neteièro. Èra franc prompta per i botar los augèus.

- Iura, coma anèm mas faire per arrapar d'augèus ? demandèro a mon paire.

Me diguèt qu'aviá vegut de chardonilhs que fasián lhur nis dins la prunèira aranda la maison. Anava esperar. Quand los eus aurián espelit, prendrián los petits davant que s'envolèssan.

Lo temps me durava.

E un matin, mon paire m'aduguèt un nis. Dedins, i aviá quatre augelons, sans plumas e que badavan lhurs becs. Botèrem lo nis dins la caja e la pendolèrem a la fenèstra qu'èra en faça de la prunèira.

Los parents chardonilhs contunuavan d'açivar lhurs petits a través los barèus de la caja. Qu'èra genti a veire, èro contenta e los gaitavo tota la jorna. Quò durèt benlèu ben una quinzena de jorns.

Mas, un matin, trovèro mos augelons los arpillhons en l'èr. Èran mòrts tots quatre. Me botèro a plorar si fòrt que mon paire s'aduguèt a las corsas, creiá que m'èro feita mau. Quand veguèt quò, me diguèt que los parents avián empoisonat lhurs petits daube de mauvèsas granas. Avián mielhs amat los veire mòrts que prisoniers.

Quò m'a telament esnuiaa qu'ai jamai tordat botar d'augèus dins una caja.

Marcelle Pion-Roux (mes de mai de 2005)

(vocabulari paja 6)

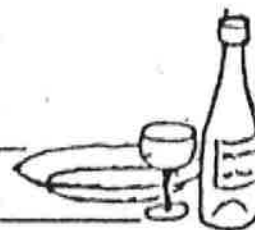
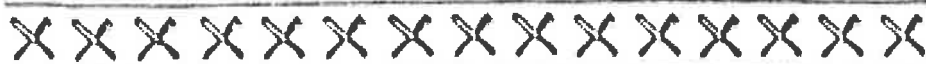
Los mòts croisats dau GUI

	A	B	C	D	E	F	G	H
1								
2								
3						■		
4				■				
5					■			
6			■					
7		■					■	
8								

1- Botar una mitèna. 2- Amiga de travalh. 3- Provòca lo degost. Tresena persona dau singular. 4- Miron a Nimes. Que vai ensems. 5- Mar e sultanat. Al revers, poema liric medieval. 6- Sodium. Se pòt dire èsser. 7- Estima fòrça. 8- Peçatges.

A- Se sarrar contra (s'). B- Per designar una femna maridada. C- Fai parelh. Assistança publica. D- Principi chinès. Color charbon. E- Mamifèr gormand de miau. Sistema monetari. F- Exclamacion infantina. Legendas o insectas d'armari. G- Chastrar. H- Pichòts ramèus.

LO BEURE E, LO MINJAR ...

RECÈTA per l'ESTIU

Per Lucèta Rochièr

BRISADON A LAS AIRÈLAS

CHAU : 1 liura d'airèlas – 100 gramas de farina – 60 gramas de sucre ros + 1 culhièraa a sopa – 1 pinçaa de sau – 1 pinçaa de canèla.

- Far chaufar lo forn a 220°.
- Botar las airèlas pròpras dins un plat a forn burrat.
- Saupodrar daube la culhièraa de sucre.
- Dins un saladièr, mesclar la farina daube la sau, lo sucre, la canèla e lo burre copat en tròcilhons. Pastar, pas gaire, dau bot daus dets per aver un mescladís grossièr formant de brisas de pasta.
- Repartir lo mescladís sus las airèlas sans borrar.
- Enfornar per aquí 25 a 35 minutas (lo dessus dau brisadon deu èstre daurat e crocant).
- Servir chaudet dins lo plat de cuèisson.

De notar :

- Deliciós a las airèlas o a las amoras, lo Brisadon es tanben un regal daube un mescladís de pichòts fruts : rasims de Sent Jan, rasims de Sent Jan nègres, frèsas daus boès, ampas, airèlas, amoras Se pòt far tanben daube de poms-de-reineta.
- Lo Brisadon serà encara melhor acompanhat de crèma frescha, de crèma anglèsa o de glaça a la vanilha.
- Pensatz de preparar de saquetons de fruts de 500 gramas e de los botar au congelador per far de Brisadons en ivèrn. Utilisatz coma de fruts frescs sans los far descongelar. Fin finala, es una recèta per l'estiu que se pòt far tota l'annaa.

Vocabulari : **Airèlas** : myrtilles. **Amoras** : mûres. **Ampas** : framboises. **Rasims de Sent Jan** : groseilles. **Rasims de Sent Jan nègres** : cassis. **Pastar** : travailler, pétrir. **Mescladís** : mélange. **Borrar** : tasser.

En funant au plan dau Grinhon

En fouillant dans le grenier, notre Grinhon a retrouvé des textes parus il y a bien longtemps. Il a pris bien du plaisir à les relire. Y trouverez-vous le même plaisir ?

Voici un texte de Marguerite Granger extrait du Grinhon n° 3, octobre de 1989.

ISTOIRA D'AICÍ

I aviá un còp la Marí qu'aviá larjat son tropèl de chiauras onte se permenava Cesar, un genti boc blanc banard. Davant que de sortir dau portau, la Marí, qu'aviá eissublat de prendre son mantèl, laissèt sas bèstias doás menutas totas solas dins la cort. Savètz ben coma fan que las chiauras quand son totas solas : funan de pertot... La Marí, pasmens prompta a filar, son chin sus sos talons, faguèt : "Va vite ! Va vite !" e le tropèl bien dreïçat seguèt la bergèira le long dau chaminon, tot en espoentant quauques boissons.

Mès, tot d'un còp, Cesar se botèt a 'nar de dreita a gaucha dau chamin, e... le chaliá tot ! Trampaleiava. Emportat per sas grandas banas, plonjava en avant. Le prat èra pas luenh, eürosament ! Mès la paura bèstia, quand vouguèt baïssar la tèsta per minjar, pataflac ! te faguèt una cancabèla, mos amics ! E, per se pingar dreit, "tachimocha", aguèt besuenh que la Marí le tire per las banas, mès tots los còps que baïssava la tèsta, se trovava esversat. Quand èra dreit, escartava ben bien las pautas per se calar, mès ren a faire !

La Marí que se fasiá de mauvès sang monta a la maison dire a Remond :

- Dis ! savis pas, i a Cesar qu'es malade ; ten pas dreit, sa tèsta l'empòrta per chamin. Li le chau tot. Si baïssa la tèsta, s'esversa.

- Espera, diguèt l'òme, vau 'nar veire 'na veiaa.

Tot d'un còp, la Marí l'auviguèt bramar :

- A ! la caia, la sala bèstia ! ... Chau pas s'estonar si ten pas dreit. S'es enfiolat ! A begut tot le vin qu'aviàu botat dins la bena. A bien begut sa set ! Es pas malade, es cofle !

- A ! mès aussí, diguèt la Marí, quò me rapelava quauqu'un, en le veiant faire, mès qu'èra pas un boc !

Marguerite Granger

VOCABULARI

t'amassa misera (elle te dispute)

fai la ròula = bèu, fai cèrcle, fai rampard, ei neiaa (fait un halo)

lo plan (le grenier)

un trau (une poutre)

funar (fouiller)

trampaleiar (tituber)

Mots croisats (responsas)

1- AMITONAR. 2- CAMARADA. 3- ODIOS. OM. 4- CAT. EMBE. 5- OMAN. IAL. 6- NA. ESTRE. 7- AIMA. 8- REPRISAS.

A- ACOCONAR. B- MADAMA. C- IMITA. AP. D- TAO. NEIR. E- ORSE. SMI. F- NA. MITAS. G- ADOBAR. H- RAMELETS.